

JOSIP VANDOT:

Kocljeva osveta.

Planinska pripovedka.

10.

nja Panja je utihnila. Povesila je paličico in se je z njo dotaknila plapolajočega ognja. Mačka je tako poskočila, da je preskočila paličico. Telebnila je na tla, a se je hitro pobrala. Okrenila se je k Anji Panji in je pihala in mahala s košatim repom. Anja Panja se je sklonila k njej in jo je pobožala po hrbtu. Pa ji je govorila, da jo je Kocelj prav dobro slišal: »Ti lepa mucika! Dobro si vse napravila in dobro sva čarali. Začarala sem si noge, da bodo hitreje kot veter, ki piha nad snežnim Jalovcem in preganja siromašne megllice. Na vas grem zdajle in privedem s sabo lepo punčko. Punčka se bo pa igrala ves dan s tabo, da ti ne bo dolg čas. Punčko pa naučim tako dobro čarati, da bo nekoč še večja čarovnica kot Anja Panja... V hišo se splazim, do posteljice se splazim, punčko pograbim in pribežim z njo semkaj kakor veter...«

»Mijav — mijavkc!« je zamijavkala debela mačka in se je drgnila ob roko Anje Panje. A Anja Panja jo je odrinila nalahko od sebe. Naglo je šla preko trate in je kar izginila v hiši. Toda čez nekoliko trenutkov se je vrnila. Oblečena je bila v dolg, črn plašč in glavo je imela zavito v črno ruto. Stopila je do mačke, ki se je grela in dremala ob ognju, in ji je rekla: »Zdaj grem v vas po lepo punčko. Čez uro se pa gotovo vrnem. Pa boš gledala lepo punčko, ki se bo sicer nekaj dni cmerila. Pa se bo že privadila mene in tebe in bo vesela in se bo smejala in igrala s teboj, mucika! No, le lepo pridna bodi in lepo straži, da se zver ali pa človek ne prikrade v mojo hišico. Če se kaj zgodi, zamijavkaj trikrat — in čula te bom in prihitim kakor veter semkaj...«

»Mijav — mijavkc!« je zamijavkala črna mačka. Anja Panja jo je pobožala in je naglo odšla preko trate do ozke lese. Kocelj se je stisnil še tesneje k ograji in se niti dihati ni upal. — »O, da me zdajle

zasači — hopsasa!« je pomislil in zazeblo ga je. »To bi mi jih naštela, da jih še šteti ne bi utegnil... A glejte! Že je zaprla in zaklenila leso. Že gre preko goličave in se niti ne ozre nazaj. O, hvala Bogu.«

Anja Panja je resnično izginila v temi in črni goščavi, in Kocelj se je globoko oddahnil. Obrnil se je in je kukal skozi špranjo. Ogenj tam na trati je še vedno plapolal; ogromni krožnik z ostanki praženega mesa je še vedno stal kraj ognja. A tudi črna, debela mačka je še sedela kraj ognja in je prežala, kakor da čaka, kdaj se prikaže iz luknjice neoprezna miška. Njene oči so se svetile tako čudno, da se je Koclja polastila skrivna bojazen. — »Ne, to ni navadna mačka,« si je mislil. »Tako je nemarna in grda in čudna... Pa če to ni sam bognasvaruj, ki se je izpremenil v mačko in služi zdaj Anjari Panjari, ker je Anjara Panjara huda čarovnica? Kar z repom bo začela zdaj mačka tolči ob kamen, in iskre se bodo usipale okrog nje, da bo strašno in bo sto škratov zaplesalo okrog nje... Križ božji! Kocelj, beži od tod, da te ne pograbiijo zle moči — beži!«

Kocelj se je trikrat pokrižal. Obrnil se je in se pričel počasi in previdno plaziti preko goličave. Potuhnil se je tam v goščavi in je premišljal, kaj bi ukrenil. Jelo ga je zebsti, ker je bila pomladna noč jako mrzla, in pri pogledu na ogenj, ki je gorel tam ob hišici Anje Panje, ga je stresal mraz še huje. Zato se je stisnil v dve gubi in se je trdo naslonil ob debelo jelko. Toda obenem se je pričela oglašati silna lakota, ki jo je bil potlačil prej za nekaj trenutkov. Spomnil se je koščkov praženega mesa, ki še vedno leže tam na trati, in bilo mu je hudo. »O, da ni tiste nemarne mačke!« je sopel. »Ali pa če bi bila to resnična mačka, a ne sam bognasvaruj, ki se je čarovnici na ljubo izpremenil v mačko! O, kar skočil bi čez ograjo! Mačko bi pograbil in jo vrgel v ogenj ali bi jo pa na meh odrl, kakor sem bil obljubil. Krožnik bi pograbil in bi pojedel vse meso. Pa bi bil sit, in nič več bi me ne grizlo tako hudo v siromašnem želodcu... A kako naj pridem do mesa, ko ga pa straži sam črni bognasvaruj?«

Kocelj je pričel polglasno ječati, ker ga je resnično strašno grizlo v želodcu. Od mraza se je tresel kakor šiba na vodi; oči so mu bile trudne, a zaradi lakote in mraza ni mogel zaspati. Prepričan je bil, da nocoj gotovo umrje in ne dočaka več belega dneva. Zato pa je sklonil glavo na prsi in je samo še bridko ječal...

»Klop-klop-klop!« se je oglasilo v grmu tik pred njim. Zašumelo je listje; oglasilo se je še enkrat: »Klop-klop-klop!« — Zacvililo je presunljivo, prestrašeno in za trenutek je bilo zopet vse tiho. Toda zopet je prav kraj Koclja zašumelo listje in še naprej je obupno in tenko cvililo. Kocelj je začuden dvignil glavo in je pogledal okrog sebe. V nerazločni svetlobi ognja je zapazil kraj sebe ježa. V gobčku je držal nebogljenost miš, ki je nemirno brcala okrog sebe. — »No, no!« si je mislil Kocelj. »Glej ga no — ježka! Tudi on je prišel do pečenke,

kakor je prišla Anjara Panjara! Samo jaz moram stradati. Zame ni niti žive koreninice, a kaj šele pražene pečenke! Čakaj, ježek! Tudi ti ne boš hrustal pečenke. Če je nimam jaz, pa je tudi ti ne imej!»

Naglo je iztegnil desnico in je pograbil ježa za vrat. Jež je ostrmel in se je naglo zvil v klopčič. Kocelj se je prav pošteno zbodel ob ostre bodice in je zato izpustil ježa. Pograbila ga je jezica in je zato še manj privoščil ježu pečenko. Zgrabil je miško in je brcnil ježa z nogo, da je živalca prestrašena popustila plen in se je stisnila še bolj v klopčič, da so bodice kar štrlele od nje. Kocelj pa je trdno držal miško v roki. Miška je brcala nemirno okrog sebe in je cvilila in je poizkušala na vso moč, da bi pobegnila... »Mir, mir!« ji je govoril Kocelj. »Čemu rogoviliš, ko pa ti ni treba? Saj ti nočem ničesar hudega. Smrti sem te rešil, zato mi pa bodi hvaležna in nikar ne rogovili tako! Izpustim te, miška, resnično te izpustim, ker jaz sam vem, kako je hudo, če te drži smrt za vrat. Dvakrat sem že danes poizkusil to. Prvič tam gori na tisti preklicani polici, a drugič poizkušam zdaj, ko me hoče smrt z lakoto pokončati. No, tebe pa izpustim zdaj, da boš zopet vesela. Oh, ko bi ti mogla meni pomagati in me iztrgati iz krempljev hude smrti, kakor sem ti jaz zdaj pomagal! Pa čakaj, miška, počakaj! Pomogla mi boš, resnično mi boš pomogla! A čakaj malo, da se domislim. Trde pameti sem in dosti časa je treba, da mi pride pametna misel v zabito glavo... Počakaj!«

Pa se je vendarle zasvetilo Koclju v glavi. In se je razveselil tako, da je od veselja miško močneje stisnil. Miška je zacvilila od bolečine in je ugriznila Koclja v prst. No, Kocelj se pa v svojem veselju ni zmenil za to. Urno je odpel pas in ga je zadrnil miški okrog tenkega života. Stopil je iz grmovja in se je splazil po vseh štirih preko goličave do visoke ograje. Miško pa je vlekel za sabo na pasu. Previdno je pokukal skozi špranjo. Ogenj je še vedno gorel sredi trate, in tudi črna, debela mačka je še vedno sedela kraj ognja.

»Čakaj me, nemarnost!« je zagodrnjal Kocelj, ko je zagledal mačko. »Zdaj bomo videli, če si ti res sam bognasvaruj, ki se je preoblekel v tvojo kožo. Če si resnična mačka, mi pojdeš na limanice; če pa nisi, no, potem pa — križ božji! — Ti ljuba miška! Iz ježevih krempljev sem te rešil. Zdaj mi pa bodi hvaležna in me reši iz krempljev strašne lakote! Ali slišiš, miška? Lepo pridna bodi in se nikar ne ustraši črne hudobe, ki sedi tam ob ognju. Saj te ne bo, prav nič te ne bo. Pod mojim varstvom si zdaj in iz mojega varstva te ne ugrabi niti sam bognasvaruj, pa naj bo še tako grd in črn! Miška, izkaži se zdaj, kakor sem se bil jaz prej tebi izkazal!«

Kocelj je nategnil pas, ki je bila nanj navezana nebogljenja miška. Miška je stekla po trati, kolikor ji je dopuščal napeti Kocljev pas. Nemirno je tekala sem in tja in je tu in tam prav glasno zacvilila... Črna mačka tam ob ognju je počenila; oči so se ji zasvetile in je gledala

naravnost na begajočo miško. Pripravljala se je na skok in je migala neutrudno s košatim repom... »Aha!« je pomislil Kocelj. »To ni bog-nasvaruj, to je prava mačka. Bognasvaruj ne bo prežal za mišmi, bog-nasvaruj ima pač že kaj boljšega, da preži nanje... Glej, glej — zdaj se bo vrgla na ubogo miško; zdaj bo tu — in oderem jo resnično na meh, kakor sem bil obljubil...«

Mačka se je pognala naprej in je bila v dveh skokih pri miški. S šapami je zamahnila in je hotela s kremplji zgrabiti miško. A bli-skoma je potegnil Kocelj za pas in je izvlekel miško skozi špranjo.

Mačka je skočila k ograji; potišnila se je v špranjo in je tam obtičala. Z vso silo se je rinila naprej, da bi se izrinila iz ozke špranje. A tedaj je Kocelj razvezal pas. Miška je poskočila vsa vesela in je zbežala preko goličave... »Zbogom, miška!« ji je rekel Kocelj. »Dobro se imej, pa ne pozabi name, ki sem te rešil hude smrti!«

Kocelj se je urno obrnil k špranji. Kakor bi trenil, je pograbil debelo mačko za vrat in jo je siloma izvlekel iz špranje... »Ha, ali te imam?« se je zasmel. »Na lep način sem te ulovil, da te na lepši ne bi mogel... O, hudoba! Zdaj je odbila tvoja zadnja urica; nocoj si z Anjaro Panjaro delala poslednjikrat cigu-migu... Na meh te oderem, kakor sem ti bil obljubil takrat, ko me je Anjara Panjara

nagnala na prebito polico. Smilila bi se mi, če bi ne bila tako nemarna in hudobna. Zato se mi pa prav nič ne smiliš in zato te resnično oderem na meh. Saj drugega ne zaslužiš!»

»Mijav — mijavke!« se je zadrta mačka na vso moč in se je zvijala, da bi ušla iz trde pesti. A Kocelj je iztrgal iz ograje močno desko, jo nastavil mački za vrat in jo je pritisnil k tlom. — »Ali boš tiho?« je vzrojil. »Ali misliš, da ne vem, da hočeš poklicati Anjaro Panjaro? Seveda — trikrat moraš zamijavkati, da pride Anjara Panjara hitro kakor veter semkaj. Pa ne bo, za to bo že poskrbela ta močna deščica, za to bo že poskrbel Kocelj, ki te bo lepo odrl na meh.«

In Kocelj je še huje z desko pritisnil mačko k tlom. Mačka je nekaj časa obupno brcala z nogami. Toda naposled je onemogla in se ni nič več genila. Kocelj se je nevšečno namrdnil in je zagodrnjal: »Saj se mi smili žival — skoro bi rekel, da se mi smili. Jaz pač nisem za to ustvarjen, da bi ubijal. No, ne rečem, da bi se bal požigati. Saj sem davi še celó rodno bajto zažgal. A za ubijanje nisem. Smili se mi žival in zato je nočem odreti na meh. Obljubil sem pač, pa bom kar eno oko zatisnil, pa nemarne mačke ne oderem na meh... A kaj hočem? Moralo je biti tako. Mačka je zdaj mrtva in nihče ne straži domovanja Anjare Panjare. Pa se kar čez ograjo splazim, da pridem do sladke pečenke...«

Kocelj je res splezal na visoko ograjo in je skočil z nje na trato. Urno je stekel do ognja in je pokleknil kraj krožnika. Hlastno je pobiral kos za kosom še tople pečenke in jih je metal v globoke žepe. Ko so bili žepi polni, je zdrvel naglo nazaj do ograje. Preplezal jo je kakor bi trenil, in je bil zopet onkraj na goličavi. Desko je pritrdil nazaj k ograji, potem pa je pograbil mrtvo mačko za rep. Zdirjal je preko goličave in je vlekel mačko za sabo. — »Hopsasa, oj, hopsasa!« je ponavljal ves vesel. »Zdaj pa je konec moji kruti lakoti — zdaj pa je konec moji hudi smrti... Oj, Koceljček, srečo pa imaš, da nihče tako na svetu...«

Kocelj je dospel do goščave in se je zaril vanjo, kjer je bila najbolj gosta. Mrtvo mačko je vrgel v grm, sam je pa sedel na mahovito trato. Iz žepa je potegnil kos praženega mesa in ga je jedel hlastno in poželjivo. Pri tem se mu pa ni ljubilo niti misliti, a kaj še govoriti. In je jedel in jedel, da so ga že čeljusti bolele. A vendar še ni odnehal, dokler ni pojedel zadnjega kosa. Zdaj pa je bil Kocelj sit. Zato pa se je zleknil po mahu, in usta so se mu kar raztegnila v vesel, zadovoljen posmeh... »No, glejte!« si je rekel. »Čemu je bilo treba prej, da sem tako javkal in se cmeril? Saj ni bilo vredno. Zdaj sem sit, kakor da bi ravno prihajal s pojedine, ki jo je napravil kralj v deveti deželi Kolovoziji. Pa tudi zebe me nič več, ker sem se tako pošteno najedel... O, Kocelj, da si se mogel ti v svoji zabiti glavi izmisliti

kaj takega! Saj res — zdi se mi, da mi je vendarle že enkrat začela pamet cveteti v glavi. Vedem se prav pošteno in pretkano, da mi ni kaj reči.«

In Kocelj se je smejal in je bil razigrane in radostne volje. Po kolenih se je tolkel in se je smejal, samo smejal s prikritim smehom ...

KONEC PRVEGA DELA.

Vidov dan.

*Tja na polje Kosovo zeleno
Lazar car je čete svoje sklical,
da s Turčinom bi se bojevali
za krst častni in svobodo zlato.*

*Za očino Srbijo svobodno
tisoče hitelo je junakov,
njim na čelu Jug in devet sinov,
samih mladih, čvrstih sokoličev.
Ni jim majka plakala ponosna,
ni nevestam se oko solzilo,
ko v slovo so jih poljubovale ...*

*Tam na polju Kosovem zelenem
bijejo se mladi sokoliči,
bije jezer ljutih se junakov
za krst častni in svobodo zlato
v boju vročem do nočice hladne.*

*Že polega mrak na trudno polje,
na junake lega smrtna senca;
v robstva sponah zaječi očina ...*

*Zajokala majka Jugovičev,
zajokale so neveste mlade.
Ni oko jim solz prebridkih dalo
za junaki Kosovega polja,
za svobodo domovine svoje
jokale so majke, deve tožne.*

*

*Kaj vžigajo ognji se kresni,
kaj lica veselja žare,
kaj glasne se dvigajo pesni
in radost nam v srcih bude?*

*Pozabljeni niso še dnevi,
ko padal k junaku junak,
ko srce se trgalo devi,
ko majkam bil strašen dan vsak.*

*Glej, kri teh junakov tam spečih
ozarja nam naše nebo;
v teh žarkih na nebu gorečih
mi svobodo zremo svojó. —*

*Le vžigajte ognji se kresni,
naj lica veselja žare,
naj glasne se dvigajo pesni,
naj radost nam v srcih bude!*

Al. Peterlin-Batog.

